

Ε' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ
(Mainz, 6-10 Σεπτεμβρίου 1982)

Υ Π Ο

ΗΛΙΑ Δ. ΜΟΥΤΣΟΥΛΑ

Ἀν. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ ὄλον ἐν ἀξιανόμενον ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μεγάλην μορφήν τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου Νύσσης, ἐπικειμένης μάλιστα καὶ τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Werner Jaeger καὶ τῶν συνεργατῶν του ἀναληφθείσης κριτικῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων του, ὠδήγησε παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδικὴν μελέτην αὐτοῦ εἰς τὰ Master themes τοῦ ἀνά τετραετίαν συνερχομένου διεθνοῦς πατρολογικοῦ συνεδρίου τῆς Ὁξφόρδης καὶ εἰς τὴν σύγκλησιν εἰδικῶν δι' αὐτὸν συνεδρίων. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν συνεκλήθη ἐν Chevetogne τοῦ Βελγίου ἀπὸ τῆς 22ας μέχρι τῆς 26ης Σεπτεμβρίου 1969 μὲ θέμα: «Γραφὴ καὶ φιλοσοφικὴ παιδεία κατὰ τὸν Γρηγόριον Νύσσης». Ἀναλυτικῶς περὶ τούτου ἐγράψαμεν εἰς τὸν 42ον τόμον τῆς «Θεολογίας» (1971, σσ. 796-800). Τὰ πρακτικὰ τούτου ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν τόμον «Ecriture et culture philosophique dans la pensée de Grégoire de Nysse», ἐπιμελεῖα τῆς καθηγητρίας τῆς Σορβόνης κ. Marguerite Harl (Leiden, E. J. Brill, 1971). Τὸ δεύτερον συνέδριον μὲ θέμα «Ὁ Γρηγόριος Νύσσης καὶ ἡ φιλοσοφία» συνεκλήθη ἀπὸ τῆς 18ης μέχρι τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1972 εἰς Freckenhorst, πλησίον τοῦ Münster τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τὰ πρακτικὰ δὲ αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν τόμον «Gregor von Nyssa und die Philosophie», ἐπιμελεῖα τῶν Heinrich Dörrie, Margarite Altenburger καὶ Uta Schramm (Leiden, E. J. Brill, 1976). Τὸ τρίτον συνέδριον ἐγένετο εἰς Leiden τῆς Ὁλλανδίας ἀπὸ τῆς 18ης μέχρι τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1974. Ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν μελέτην τοῦ ἔργου «Περὶ τῶν νηπίων πρὸ ὥρας ἀφαρπαζομένων» (J.-P. Migne, PG 46, 161-192). Τὸ πρακτικὰ τούτου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν J.-C. M. van Winden καὶ A. von Heck (Colloquii Gregoriani III Leidensis 18/23 IX 1974, Acta, Leidae 1976). Τὸ τέταρτον συνέδριον εἶχεν ὡς θέμα: «Οἱ πασχάλιοι λόγοι τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου Νύσσης». Συνεκλήθη ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 15ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1978 εἰς Cambridge τῆς Ἀγγλίας, τὰ πρακτικὰ δὲ αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν Andrea Spira καὶ Christoph Klock μὲ εἰσαγωγὴν τοῦ G. Christopher Staad ὑπὸ τὸν τίτλον «The Easter

Sermons of Gregory of Nyssa». Translation and Commentary. Cambridge Mass: The Philadelphia Patristic Foundation 1981 (Patristic Monograph Series 9).

Τὸ πέμπτον διεθνές Συνέδριον με θέμα «Τὰ βιογραφικὰ ἔργα τοῦ Γρηγορίου Νύσσης» (Ἡ σχέσις ἱστορικότητος, θεολογίας καὶ φιλολογικῆς συμφωνίας εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βίου ἐνὸς ἀγίου) ἔγινε ἀπὸ τῆς 6ης μέχρι τῆς 10ης Σεπτεμβρίου εἰς τὸ Ἱερατικὸν Σεμινάριον τοῦ Mainz τῆς Δυτικῆς Γερμανίας καὶ ὀργανώθη ὑπὸ τοῦ Σεμιναρίου τῆς Κλασσικῆς φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Mainz «Ἰωάννης Γουτεμβέργιος». Εἰς αὐτὸ συμμετέσχον περὶ τοὺς πεντήκοντα συνέδροι, εἰδικοὶ εἰς τὸν Γρηγόριον Νύσσης, ἀπὸ πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν. Τὴν ὅλην εὐθύνην τοῦ ἀριστα ὀργανωθέντος —ὡς βεβαίως καὶ τὰ προηγούμενα— Συνεδρίου εἶχεν ὁ καθηγητὴς Andreas Spira.

Ἡ ἑναρξίς τοῦ Συνεδρίου ἔγινε τὸ ἀπόγευμα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὸν πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητὴν Dr. Klans Beyermann. Ἀκολούθως ἀπηύθυνε χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς συνέδρους ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Mainz καρδινάλιος Herman Volk.

Τὴν ἑναρκτήριον ὁμιλίαν εἶχεν ὁ ἀββᾶς Maurus Berve (Heidelberg) με θέμα «Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀληθείας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀγιογραφίαν» (Zum Wahrheitsbegriff der antiken Hagiographie). Ἀπὸ τῆς ἐπομένης 7ης Σεπτεμβρίου καὶ μέχρι λήξεως τοῦ Συνεδρίου ἔγιναν κατὰ σειρὰν αἱ ἐξῆς ἀνακοινώσεις.

1. Τοῦ καθηγητοῦ Rev. Dr. Mateo-Seco τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Pamplona «Ὁ Χριστιανὸς πρὸ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Μελέτη τοῦ πανηγυρικοῦ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης εἰς τὸν Γρηγόριον τὸν θαυματουργὸν» (El cristiano ante la vida, y ante la muerte. Estudio del Panegirico de Gregorio de Nisa sobre Gregorio Taumaturgo).

2. Τοῦ Rev. Dr. J. T. Cammings (Norfolk) «Ἡ ἀγία ἐπιθανάτιος κλίνη — ὁ ἅγιος καὶ ὁ μετανοῶν. Παραλλαγὴ ἐνὸς θέματος» (The Holy Death Bed - Saint and Penitent. Variation of a theme).

3. Ἀντὶ τοῦ Rev. J. Mossay (Louvain) εἰδικοῦ μελετητοῦ τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἠδυνήθη νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ Συνέδριον, ὁμιλήσεν ὁ π. Θεόδωρος Bodogae τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Sibiu τῆς Ρουμανίας περὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν ἔργων τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Νύσσης εἰς τὴν Ρουμανικὴν καὶ διὰ τὴν ὅλην περὶ αὐτοῦ βιβλιογραφίαν.

4. Τοῦ καθηγητοῦ G. Luck (Baltimore) «Οἱ βίοι ἀγίων τοῦ Γρηγορίου καὶ ἡ ἔθνικὴ βιογραφία» (Gregors Heiligenviten und die Profane Biographie).

5. Τοῦ Dr. M. Esper (Koblenz) «Εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον - Χριστιανισμὸς καὶ ἐγκώμιον» (De St Theodoro-Christianismus und Enkomia-stik).

6. Τοῦ καθηγητοῦ J.-M. Mathieu (Caen) «Διατριβή, προσευχή, θαῦμα καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ» (Dissertation, prière, merveilleux et éloge dans la vie de Grégoire le Thaumaturge).

7. Τοῦ γράφοντος τὸ παρὸν μὲ θέμα «Ἡ ἔννοια τῆς ἀγιότητος εἰς τὰ βιογραφικὰ ἔργα τοῦ Γρηγορίου Νύσσης» (Le sens de la «sainteté» dans les oeuvres biographiques de Grégoire de Nysse).

8. Τῆς καθηγητρίας M. Alexandre (Poitiers) «Ἀγιότης καὶ μαρτύριον. Μαρτυρολογικὰ θέματα εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων καὶ βιογραφικὰ θέματα εἰς τὰ ἐγκώμια τῶν μαρτύρων εἰς τὸν Γρηγόριον» (Sainteté et martyre. Motifs martyrologiques dans les vies de Saints et thèmes biographiques dans les éloges de Martyrs chez Grégoire).

9. Τοῦ καθηγητοῦ Rev. Dr. D. L. Balàs (Texas) «Ἡ θεολογικὴ ἀνθρωπολογία τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ὡς παρουσιάζεται εἰς τὰ βιογραφικὰ ἔργα του» («The Theological Anthropology of Gregory of Nyssa as reflected in His Biographical writings»).

10. Τοῦ J.-A. Röder (Mainz) «Καππαδοκία — Χώρα τῶν ἁγίων» (Kappadokien — Landschaft der Heiligen).

11. Τοῦ Ch. Klock (Mainz) «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς τιμῆς τῶν ἁγίων. Ὁ Γρηγόριος ὡς οἰκοδόμος ἐκκλησιῶν (ἐπιστ. 25)» (Architektur im Dienste der Heiligenverehrung. Gregor als Kirchenbauer, ep. 25).

12. Τοῦ Dr. A. E. D. van Loveren (Nijmegen) «Πῶς πρέπει νὰ μελετᾶται ὁ βίος τῆς Μακρίνης. Ἀναζήτησις μιᾶς δομικῆς-σημειωτικῆς ἀναλύσεως τῆς ἱστορίας τοῦ Ναυκρατίου (σσ. 377, 24 - 383,8)». (Wie soll man die Vita Macrinae lesen? Versuch einer strukturalistisch-semiotischen Analyse der Naukratios-Geschichte (p. 377, 24 - 383,8)).

13. Τοῦ Rev. Dr. A. Meredith (Oxford) «Μία σύγκρισις μεταξὺ τοῦ βίου τῆς Μακρίνης καὶ τοῦ βίου τοῦ Πλωτίνου ὡς καὶ τοῦ βίου τοῦ Πυθαγόρου τοῦ Ἰαμβλίχου» (A comparison between the Vita Macrinae and the Vita Plotini and the Vita Pythagorica of Jamblichus).

14. Τῆς καθηγητρίας M. Harl (Paris) «Μωυσῆς, ἡ μορφή τοῦ ἐπισκόπου. Ἀρχαὶ καὶ παρουσιάσις τῆς «συγκρίσεως» ταύτης εἰς τινὰς βιογραφίας τοῦ Γρηγορίου Νύσσης» (Moïse, figure de l'évêque: origines et fonction de cette σύγκρισις dans quelques biographies de Grégoire de Nysse).

15. Τοῦ καθηγητοῦ R. Staats (Heidelberg) «Ὁ Βασίλειος ὡς ζῶν μοναχικὸς κανὼν εἰς τὸ «Περὶ Παρθενίας» ἔργον τοῦ Γρηγορίου Νύσσης» (Basilius als lebende Mönchsregel in Gregors von Nyssa «De virginitate»).

16. Τοῦ καθηγητοῦ B. Studer (Roma) «Μελέτιος, ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν «Ἐπιτάφιον λόγον» τοῦ Γρηγορίου Νύσσης» (Meletius, der 1. Präsident des Konzils von Konstantinopel, nach der Trauerrede Gregors von Nyssa).

17. Τοῦ Dr. J. Procopé (Cambridge) «Ἐπιδιώξεις τῆς ἀγιογραφίας τοῦ Γρηγορίου» (The Purposes of Gregory's Hagiography).

18. Τῆς καθηγητρίας H. Hörner (Frankfurt) «Τρόποι παρουσιάσεως τοῦ ἁγίου εἰς τοὺς βίους τοῦ Γρηγορίου» (Darstellungsformen des Heiligen in den Viten Gregors).

Τῶν ἀνακοινώσεων ἠκολούθει δεκάλεπτος συζήτησις.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης 8ης Σεπτεμβρίου ἐγένετο ἐκδρομὴ εἰς Kiedrich καὶ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς συνέδρους, πλὴν τῆς ὡραίας ἐκδρομῆς μὲ ποταμόπλοιον εἰς τὸν Ρῆνον, νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν μεσαιωνικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βαλεντίνου.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ὠμίλησεν ὁ καθηγητὴς καὶ διοργανωτὴς τοῦ Συνεδρίου A. Spira καὶ ὁ κοσμητὴρ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Τέλος ἐκ μέρους τῶν συνέδρων ἠυχαρίστησεν ὁ καθηγητὴς G. C. Stead.

Θὰ ἦτο παράλειψις ἐὰν δὲν ἐξῆρετο ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου τόσον τοῦ ὀργανωτοῦ αὐτοῦ καθηγητοῦ A. Spira ὅσον καὶ ὅλων τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ. Ἡ οἰκογενειακὴ ἀτμόσφαιρα ἣ ὁποία ἐπεκράτησεν εἰς αὐτὸ θὰ μᾶς μείνη ἀλησμόνητος.

Παρ' ὅτι δὲν ἐλήφθη ἀπόφασις διὰ τὸ ἐπόμενον συνέδριον εἴμεθα βέβαιοι ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου Νύσσης καρποφόροι συναντήσεις θὰ συνεχισθοῦν, ἐπ' ἀγαθῷ ὅχι μόνον τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.